

7. Обмеження для ЗМІ під час виборчої кампанії

Рівність прав і можливостей кандидатів у депутати, партій – суб'єктів виборчого процесу брати участь у виборчому процесі забезпечується – рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації до кандидатів у депутати, партій – суб'єктів виборчого процесу ([п. 5 ч. 5 ст. 3 Закону](#)).

Зазначена загальна вимога Закону реалізується, насамперед, через дотримання ЗМІ принципу рівних умов для кандидатів/партій в розміщенні політичної реклами, рівні розцінки, обов'язок надавати всім площу/ефір, опублікування розцінок тощо. Детально про цей механізм йдеться в попередньому розділі даного посібника. (див. розділ 6. Порядок використання ЗМІ під час виборів, сторінка 18). Також, у сфері інформування щодо виборчого процесу (не агітації) це положення знаходить своє продовження у вимогах до ЗМІ здійснювати таку діяльність з дотриманням критеріїв об'єктивності, точності, достовірності, збалансованості, неупередженості і повноти інформації.

Членам виборчих комісій, **іншим особам** забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, **які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця** ([ч. 2 ст. 7 Закону](#)). Це вимога Закону про вибори, яку ЗМІ повинні враховувати у своїй діяльності, адже у своїх матеріалах, присвячених дню виборів, вони можуть порушити таке обмеження.

Згідно з [ч. 3 ст. 63](#) Закону засоби масової інформації, інформаційні агентства та інші особи при поширенні інформації про вибори, яка не є передвиборною агітацією відповідно до [ст. 68 цього закону](#), зобов'язані дотримуватися:

- об'єктивності,
- неупередженості,
- збалансованості,
- достовірності, повноти і точності інформації.

[Частина 3 ст. 66 Закону](#) передбачає, що засоби масової інформації мають **збалансовано** висвітлювати **коментарі всіх партій та кандидатів у депутати** щодо подій, пов'язаних із виборами.

У [ч. 4 ст. 68 Закону](#) закріплено, що офіційні повідомлення **не повинні містити** коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів у депутати:

«Офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів у депутати, які є посадовими особами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України та законами України, і підготовлені у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", не належать до передвиборної агітації».

Також законом передбачено обмеження щодо джерел фінансування розміщення політичної реклами (передвиборної агітації). У [ч. 6 ст. 68 Закону](#) прописано, що передвиборна агітація здійснюється за рахунок:

- коштів Державного бюджету України,
- коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах. Кандидати у депутати, зареєстровані у загальнодержавному окрузі, можуть здійснювати передвиборну агітацію за кошти виборчого фонду партії.

Використання власних коштів кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборної агітації, у тому числі з ініціативи виборців, забороняється.

Щодо **строків проведення передвиборної агітації** Закон встановлює наступні правила ([ч. 2.3 ст. 70 Закону](#)).

Передвиборна агітація закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування, тобто розміщувати оплатні матеріали можна **до 24-ї години 26 жовтня 2012 року**. До тієї самої дати мають бути укладені угоди із розпорядниками поточних рахунків.

Передвиборна агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У той самий час забороняються проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів) від імені партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатів в депутати, розповсюдження агітаційних матеріалів, а також публічні оголошення про підтримку партією чи окремими кандидатами у депутати проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів.

[Ч. 1 ст. 70 Закону](#) передбачає, що **початися агітація може з дня, наступного за днем прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію** кандидатів у депутати. Фактично ж, враховуючи вимоги Закону щодо укладання договору ЗМІ саме з розпорядником виборчого фонду і передоплати з виборчого фонду, початися агітація **може лише після появи осіб із статусом розпорядника** (кандидат-мажоритарник може сам бути розпорядником) **і наповнення поточних рахунків виборчих фондів**.

З часу припинення передвиборної агітації відповідно до [ч. 2 ст. 70](#) цього закону забороняються проведення агітаційних заходів, розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за партії – суб'єкти виборчого процесу, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі або публічна оцінка діяльності цих партій чи кандидатів у депутати ([ч. 23 ст. 74 Закону](#)).

Засоби масової інформації у разі оприлюднення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами депутатів, зобов'язані зазначити ([ч. 10 ст. 71 Закону](#)):

- замовника опитування;
- повну назву організації, що проводила опитування;
- час його проведення, територію, яку охоплювало опитування;
- розмір та спосіб формування соціологічної вибірки опитаних;
- метод опитування;
- точне формулювання питань;
- можливу статистичну похибку.

Згідно з [ч. 9 ст. 72](#) Закону впродовж 20 хвилин до і після теле-, радіотрансляції передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми партії забороняється на тому самому каналі мовлення в будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної програми, дії партії, кандидатів у депутати.

У [ч. 11 ст. 72](#) Закону передбачено, що Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозаписи усіх передач, що містять передвиборну агітацію, і зберігати їх протягом 30-денного терміну з дня офіційного оприлюднення результатів виборів.

Також, Закон містить положення щодо надання ЗМІ за запитами уповноважених органів документів та матеріалів передвиборної агітації, які вони розміщували на підставі договорів із розпорядниками: *«Телерадіоорганізації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу партії, кандидату у депутати*

в одномандатному окрузі для проведення передвиборної агітації, а в разі необхідності – копії відповідних угод, платіжних документів і передач у запису на плівці та інших носіях інформації» ([ч. 12 ст. 72 Закону](#)).

«Редакції (видавці) друкованих засобів масової інформації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, окружних виборчих комісій зобов'язані надавати їм усю інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів, а в разі необхідності – надсилати їм копії відповідних угод, платіжних документів, а також відповідні публікації» ([ч. 8 ст. 73 Закону](#)).

[Частина 13 ст. 72 Закону](#) встановлює, що замовниками політичної реклами під час виборчого процесу для показу телерадіоорганізаціями можуть бути тільки партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, та кандидати у депутати в одномандатних округах.

Протягом демонстрації політичної реклами обов'язково демонструється повна назва (або прізвище, ім'я та по батькові) її замовника у формі текстового повідомлення, яке має займати не менше п'ятнадцяти відсотків площі екрана і бути виконане контрастним кольором до фону та бути сприйнятним для глядача.

[Частина 18 ст. 74 Закону](#) забороняє проведення передвиборної агітації в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка зарубіжної власності перевищує п'ятдесят відсотків.

Згідно [п. 1 ч. 1 ст. 74 Закону](#) участь у передвиборній агітації забороняється **іноземцям та особам без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність** чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки партії – суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати.

Жорстко заборонено поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики:

- до ліквідації незалежності України,
- зміни конституційного ладу насильницьким шляхом,
- порушення суверенітету і територіальної цілісності держави,
- підриву її безпеки,
- незаконного захоплення державної влади,
- пропаганду війни, насильства,
- розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі,
- посягання на права і свободи людини, здоров'я населення ([ч. 5 ст. 74 Закону](#))

також забороняється поширювати

- завідомо недостовірні або наклепницькі відомості про партію – суб'єкта виборчого процесу або про кандидата у депутати, недостовірний або наклепницький характер яких встановлено у судовому порядку ([ч. 9 ст. 74 Закону](#)).

Відповідно до [ч. 6 ст. 74 Закону](#) **засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам** під час виборчого процесу у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених угодами, укладеними відповідно до вимог частин п'ятої та десятої статті 72 і частин другої та сьомої статті 73 цього Закону, **забороняється агітувати голосувати за або не голосувати за партії, кандидатів у депутати чи поширювати інформацію, яка має ознаки політичної реклами**, безоплатно або яка оплачена з джерел, не передбачених законом, і так само поширювати будь-яку інформацію з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного суб'єкта виборчого процесу.

Авторам і ведучим телерадіопередач, які є кандидатами у депутати, під час виборчого процесу також забороняється у телерадіопередачах вести передвиборну агітацію.

[Частина 7 ст. 74](#) забороняє розміщення політичної реклами в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою.

Варто пам'ятати також правила відокремлення політичної реклами від іншої інформації:

- Регіональні (місцеві) телерадіоорганізації державної та комунальної форми власності своїми передачами **не повинні перекривати** передачі передвиборної агітації партій, які транслюються на загальнонаціональних каналах мовлення.
- Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) передвиборних агітаційних матеріалів партій, у тому числі політичної реклами, забороняється. **Усі матеріали передвиборної агітації повинні бути відокремленими від інших матеріалів і означені як такі.**
- Забороняється переривати передачі передвиборних програм партій рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями (частини 15-17 ст. 74 Закону).

NB!!! Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням **припиняє трансляцію на території України,** в тому числі операторами телекомунікацій, іноземних телеканалів, у діяльності яких порушується норма **щодо заборони громадянам іноземних держав, особам без громадянства ведення передвиборної агітації через журналістську діяльність** або в діяльності яких містяться заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, підризу її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганда війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення ([ч. 11 ст. 74 Закону](#)).

Звертаємо увагу журналістів, що Закон про вибори містить також **заборону проведення агітації, що супроводжується непрямим підкупом виборців.** Закон наступним чином визначає, що саме відноситься до непрямого підкупу виборців: *«Забороняється проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символіки, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки мінімального розміру заробітної плати), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей. Така передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або не голосувати за певну партію чи кандидата у депутати або згадуванням назви партії чи імені кандидата, є непрямим підкупом виборців ([ч. 13 ст. 74 Закону](#)).*